

Araştırma Makalesi • Research Article

The Attitude of the Italian City States Against the Norman Invasion of Italy and Sicily: Genoa, Pisa, Amalfi, Venice

İtalya ve Sicilya'nın Norman İstilasını Karşısında İtalyan Kent Devletlerinin Tutumu: Cenova-Pisa-Amalfi-Venedik

Seyhun ŞAHİN¹

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 21 November 2024

Received in revised:

Accepted: 9 December 2024

Keywords:

Italy

Sicily

Venice

Genoa

Pisa

Amalfi

Byzantium

ABSTRACT

The Mediterranean met with the ineffectiveness of half of Europe in the West, with the destruction brought about by the disintegration of Rome and the migration of tribes in the early Middle Ages. It was replaced by Byzantium in the East and even went a little further and managed to dominate the Hellenic-type European Mediterranean.

In the seventh century, there were developments that would radically change the history of the Earth. The emergence of the Islamic religion and its spread through conquests caused the formation of a structure dominated by Muslims for a long time in Mediterranean geopolitics. In this structure, Spain and Sicily represented the sovereignty of Islam in European lands.

Europe's withdrawn and contracted sphere of influence was only possible in the eleventh century. Reconquista, which started first in Spain, then showed itself in Sicily. Although the Reconquista in Sicily differs from Spain in terms of those who undertake this work in terms of those who undertake this work, it leads the Crusader's thought in the sanctification of the effort of Europe to exist in the Mediterranean. At least that was the feeling that the Papacy was trying to create. The Norman starting from the 9. century invasion was spreading throughout Europe. This invasion met with the Mediterranean through southern Italy and Sicily. There were different reactions of the Italian city-states when the Normans took Southern Italy and Sicily from Muslims. While Genoa, Amalfi and Pisa favored the Normans, Venice resisted the Normans due to concerns of being trapped in the Adriatic.

MAKALE BİLGİSİ

Makale geçmişi:

Başvuru tarihi: 21 Kasım 2024

Revizyon tarihi:

Kabul tarihi: 9 Aralık 2024

Anahtar Kelimeler:

İtalya

Sicilya

Venedik

Cenova

Pisa

Amalfi

Bizans

ÖZ

Akdeniz, erken Orta Çağ'da Roma'nın dağılması ve kavimler göçünün getirmiş olduğu yıkımla Batı'daki yarısında Avrupa'nın etkisizliği ile karşılaştı. Onun yerini Doğuda Bizans doldurdu ve hatta biraz daha ötesine geçerek Hellen tipinde Avrupa Akdeniz'i üzerinde hakimiyet kurmayı da başardı.

Yedinci yüzyılda Dünya tarihini kökten değiştirecek gelişmeler yaşandı. İslam dininin ortaya çıkması ve fetihler yolu ile yayılması Akdeniz jeopolitiğinde uzunca bir dönem Müslümanların egemen olduğu bir yapı oluşmasına neden oldu. İspanya ve Sicilya bu yapıda Avrupa topraklarındaki İslam'ın egemenliğini temsil ediyordu.

Avrupa'nın kıta içine çekilmiş ve daralmış etki alanından çıkması ancak on birinci yüzyılda mümkün oldu. Öncelikle İspanya'da başlayan Reconquista daha sonra Sicilya'da kendini gösterdi. Sicilya'daki Reconquista nitelik olarak İspanya'dakinden bu işi üstlenenler bakımından ayrılıyor olsa da Akdeniz'de Avrupa'nın var olma çabasının kutsallaştırılması bakımından Haçlı düşüncesine öncülük eder. En azından Papalığın yaratmaya çalıştığı duygu buydu. Norman istilası 9. Yüzyıldan başlayarak tüm Avrupa'ya yayılmaktaydı. Bu istilanın Akdeniz ile buluşması ise güney İtalya ve Sicilya üzerinden oldu. Normanların Güney İtalya ve Sicilya'yı Müslümanlardan almasında İtalyan şehir devletlerinin farklı tepkileri oldu. Cenova, Amalfi ve Pisa Normanlardan yana tavır koyarken Venedik Adriyatik içerisinde sıkışma endişesi nedeniyle Normanlara karşı koydu.

¹ Prof. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, seyhun.sahin@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4498-2600.

GİRİŞ

1- Müslüman Egemenliğindeki Sicilya

İslam devletinin kurulmasından çok kısa bir süre sonra Suriye-Filistin kıyılarının ve Mısır'ın fethedilmesiyle birlikte Müslümanların Akdeniz ile tanıştığını söyleyebiliriz. 649 yılında Kıbrıs, sonra Rodos ve Girit ele geçirildi. 656 yılında ise Bizans İmparatorunun bizzat başında olduğu Bizans donanması ağır bir yenilgiye uğratıldı ve tamamen yok edildi. Suriye valisi Muaviye tarafından yönlendirilen Müslüman donanması bu yıllarda Sicilya'ya da çıkarma yapmış ancak ele geçiremeden ganimet edinmek suretiyle geri çekilmiştir.

Abbasiler döneminde Halife Harun Reşid tarafından İfrikiyye valisi olarak atanan İbrahim b. Ağleb, bölge üzerinde kendi hakimiyetini kurmakla birlikte Abbasilere bağımlı olarak hareket etmeye başladı (Wyrzten, 2006, s. 19). Kısa süre içinde güçlenen ve Abbasilere bağlı bir emirlik olarak Kuzey Afrika'daki Ağlebiler Sicilya'nın fethi için hareket geçtiler (Ozaydın, 1988, s. 475). Kadim Kartaca şehrini ele geçirdikten sonra Sicilya ile temasları oldu. İlk olarak 805 ve 813 yıllarında Sicilya ile ticaret antlaşmaları yaptılar. Bu antlaşmalar onar yıllık süre boyunca geçerli olacaktı. Fakat daha sonrasında bu antlaşmaya Ağlebiler sadık kalmadılar (Triani, 1996, s. 584) (Moreno, 2007, s. 171).

Bu sırada Bizans'ın Sicilya'daki idaresi ve donanma komutanı Eupdemios isimli biriydi. Kendisinin azledilip yerine başka birinin Bizans İmparatoru tarafından tayin edildiğini öğrenince can güvenliğinden endişe ettiği için ya da kendi idaresini kurmak için Ağlebilerle temasa geçerek onlardan destek istedi. Bunun üzerine Ağlebi Emiri Ziyadetullah meşhur kadı Esed b. Furat'ın komutasında 827 yılı haziran ayında bir donanma ile Sicilya üzerine sefer tayin edildi. Bizans kuvvetlerine karşı Eupdemios'un kuvvetleriyle birleşerek hareket eden Müslümanlar Sicilya'da galip geldiler (İşıltan, 1988, s. 591). Bu tarihi takip eden yıllarda Sicilya'yı adım adım fethetmeyi başardılar. 902 yılında Taormina ve Acı'nın fethiyle Sicilya'da Müslümanların egemenliği tam anlamıyla sağlanmış oldu (İşıltan, 1988, s. 594) (Anonim, 1857, s. 167). Sicilya'nın fethi yaklaşık 75 yıl kadar bir zaman almıştır. Müslümanların egemenliği döneminde Sicilya düzenli bir idareye sahip oldu. Bunun yanı sıra adanın imarı için çalışmalar yapıldı. İslam hukukuna göre adil bir idare ortaya konuldu. Tarım ve sanayi alanında yenilikler yapılarak üretim teşvik edildi. Bu sayede adanın müreffeh bir döneme girdiği bilinmektedir. Sicilya'nın ardından Güney İtalya'ya da Müslümanlar egemen oldular. Bu egemenlik kalıcı olmaktan çok bölge üzerindeki hakimiyetten kaynaklanıyordu. Bari kısa süren bir Emirlik hüküm sürdü. Zaman zaman gerek Sicilya'dan gerekse de İfrikiyye üzerinden akınlar düzenlenerek İtalya kıyılarında Müslüman gemileri görünüyordu. Ancak on birinci yüzyılın ikinci yarısında Sicilya idaresinde ortaya çıkan siyasal bunalımlar, adanın elden çıkmasında önemli bir faktördü oldu.

2- İtalyan Şehir Devletleri ve İtalya-Sicilya Normanları

Güney İtalya'da Norman Hauteville ailesi Apulia bölgesine paralı asker olarak gelip yerleşmişlerdi. Daha sonra askeri ve siyasi güçlerini artıran Normanlar, Robert Guiscard liderliğinde hareket etmeye başladılar. Apulia Düklüğüne ele geçiren Robert de Guiscard, kardeşleri ile hakimiyet alanlarını genişletip Sicilya ile komşu oldular. 9. Yüzyılda başlayan Avrupa'daki Norman istilasını tamamına yayılmış durumdaydı. İtalya'nın güneyi ise 11. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Normanların kontrolü altına alınmıştı. Robert Guiscard'ın kardeşi Roger de Hauteville Calabria'da bulunan Reggio şehrini ele geçirmek için şehir halkıyla temas kurmayı başardı. Reggio şehrinde hem Hıristiyan hem de Müslümanlarla iletişime geçerek şehrin teslim alınmasında onların desteğini de sağlamış oldu. Burada dikkat çeken husus ise Müslümanların kendisine Reggio şehrinin teslimi noktasındaki destekleridir (Johns, 2002, s. 31). Sicilya Müslümanlarının kendi aralarındaki ayrılıklarından yararlanarak 1061 yılında Roger Messina'ya ilk defa ayak basacaktı.

Sicilya'da Müslümanlar arasında ihtilaflar belirmiş ve ada birkaç parçaya bölünmüştü. Ayrılıklar arasında iki isim ön plana çıkmış bulunuyordu. Bunlardan İbnü's-Semme ve İbnü'l-Havvas adlı kişiler arasındaki hakimiyet mücadelesinde İbnü's-Semme'nin kaybetmesinin neticesinden İbnü's-Semme Roger'u kendisine askeri yardım etmesi ricasında bulundu (İbnü'l-Esir, 1986, s. 171). Roger'un adaya geçişinde bu davetin etkili olduğu kabul edilir. Ancak güney İtalya'da elde ettiklerinden sonra

kargaşa içerisindeki Sicilya'ya yönelmeleri pek de şaşılacak bir durum değildi. Roger, bu davet üzerine Sicilya'ya çıkarma yaptı. İbnü's-Semme ile başarılar kazandı. Ancak henüz Sicilya'yı ele geçirecek güçte değildi. Bu nedenle İtalya'ya geri döndü. Roger'un İbnü's-Semme'yi yalnız bırakıp Calabria'ya dönmesi Sicilya'daki kargaşayı artırdı. Sicilyalılar, adada düzenin yeniden sağlanabilmesi için bu defa İfrikeye'deki Zirî Emiri el-Muiz'e başvurmak suretiyle yardım istediler. El-Muiz, Sicilya'ya bir donama gönderdiyse de bu donanma Sicilya'ya varmadan bir fırtına sonucu batarak yok oldu (İbnü'l-Esir, 1986, s. 171) (İşıltan, 1988, s. 595). Normanların Sicilya üzerine atılmadan İtalya'da çözmesi gereken sorunlar vardı. Öncelikle Robert ve Roger'un arası açıktı. Diğer bir sorun ise Güney İtalya henüz tam anlamıyla Normanların kontrolü altında değildi.

Roger, Sicilya'ya yapmış olduğu çıkarma sonucunda adanın ele geçirilmesi için uygun şartların oluştuğunu idrak etmiş olmalıydı. Bu amaç doğrultusunda hazırlıklara başladığı ve kısa bir süre sonra Sicilya'ya bu defa adayı ele geçirmek için kendi istekleri ile gelecekti (Johns, 2002, s. 32). Sicilya'nın kendi egemenlikleri altına girmesi Normanlar için bir zorunluluktur. Sicilya'ya hâkim olmadan Akdeniz'de var olmaları pek mümkün değildi. Roma'nın Kartaca karşısında yürüttüğü mücadelede Sicilya en önemli ve ilk hedef olmuştu. Normanlar için de durum farklı değildir.

11. yüzyılın başlarında İtalyan şehir devletlerinden Venedik ve Amalfi Bizans ile iyi ilişkiler kurmak suretiyle diğer İtalyan denizci kentlerini çok geride bırakacak şekilde Akdeniz'de gemi yüzdürmekteydiler. Akdeniz'de İtalya'dan başka isimlerin henüz önemli bir şekilde varlık gösteremediği bir dönemde yeni güçlerin sahneye çıkmak için yol arıyorlardı. Pisa ve Cenova bu konuda İtalyan kentleri arasından sıyrılarak özellikle Venedik'e rakip olacaklardı.

Pisalılar ve Cenevizliler Bizans limanlarında bu dönemde görülmemişlerdi. Bunun aksine Venedik ve Amalfi ise Bizans ile siyasal ilişkilerini sıcak bir şekilde sürdürmekteydiler. Cenova ve Pisa'nın Bizans ile irtibat kuramamasının nedenleri arasında; bu kentlerin var oldukları bölgelerin Lombardların, Gotların ve Frankların istila edip hüküm sürdükleri yerler olması öne sürülmektedir. Öyle ki Germen etkisinden dolayı bu iki şehir komün yapısına diğer tüccar kentlere nispetle daha geç ulaşmışlardır (Heyd, 2000, s. 131). Kavimler göçünün üzerinden yüzyıllar geçmiş olmasına rağmen Avrupa üzerindeki etkilerinin canlı bir gerçeklik olarak sürdüğü anlaşılıyor ki bu yüzyıldan sonra dahi bu etkinin sürdüğünü ifade edebiliriz. Bu nedenle İtalya'nın siyasal bütünlüğüne kavuşması ancak 19. yüzyılda mümkün olmuştur.

Müslümanların 7. yüzyılda Akdeniz'de elde kurmaya başladıkları hakimiyet 9. yüzyılda Batı Akdeniz'de Avrupa için büyük bir sorun haline geldi. Müslüman denizci ve korsanlarının Avrupa sahillerine aman vermedikleri bir devir başlamıştı. Sicilya'nın İslam toprağı haline gelmesiyle yetinilmemiş Güney İtalya'da bölgesel egemenlikler de kurulmuştu. Böylelikle tüm İtalya sahilleri Müslüman denizcilerin zaman zaman saldırılarıyla karşılaşabiliyordu (Zonaras, 2008, s. 51). Mesela 935 yılında Cenova'yı zapt edip buradan bol ganimet elde etmeyi başardılar (Abu-Lughod, 2020, s. 161). Yine ganimet edinmek amacıyla 1004 ve 1011 yıllarında Pisa sularında göründüler (Pirenne, 2014, s. 39) (Heyd, 2000, s. 131). Bu nedenle Kuzey İtalya'da Müslüman denizcilerle mücadeleye tutuşanların başında Pisalılar yer aldı. 1015 ve 1016 yıllarında Pisalılar Cenovalıların da desteğini almak suretiyle Sardunya'ya yerleşmiş olan Müslümanlar üzerine saldırdılar. Bu saldırılardan galip olarak ayrılan Pisa ve Cenova Müslümanlara karşı saldırılarını artırmaya başladılar. Sardunya ve etrafındaki Endülüs Müslümanlarına bağlı yerlere zaman zaman saldırmaktan çekinmediler (Abu-Lughod, 2020, s. 161) (Heyd, 2000, s. 132). Afrika ve Sicilya Müslümanlarının kendi aralarındaki ihtilafların da onları bu saldırıları gerçekleştirmede cesaretlendirdiğini düşünebiliriz. Çünkü 1034 yılında bu kez onları İfrikeye'ye saldırırken buluyoruz. Bone şehrini ele geçirip yağladılar.

1058 yılında Güney İtalya'da bir salgın oldu. Oldukça etkili olduğu anlaşılan bu salgın çok fazla can kaybına neden olmuştu. Bunun yanı sıra kıtlığın da yaşandığını insanların çocuklarını köle olarak satıp hayatta kalmaya çalıştıklarını Goffredo Malaterra'nın yazdıklarından öğreniyoruz. Öyle büyük bir kıtlıkla karşı karşıya kalınmış ki parası olan insanların paraları ile satın alacakları yiyecek dahi bulamıyorlardı. Malaterra'nın ifadelerine bakılırsa Normanlar tüm bu olumsuzlukların üzerine gelmişlerdi ve Tanrının onları cezalandırırken salgın ve kıtlık yetmezmiş gibi bir de Normanların

kılıçları üzerlerinde bitmişti (Malaterra, 2008, s. 70). Bu sırada Roger ve kardeşi Robert Guiscard'ın arası açıldı. Bunu da fırsat bilerek Calabrialılar Normanlara karşı birleştiler. Bunun üzerine Guiscard kardeşini yanına çağırıp onunla barıştı ve ona destek verdi. Roger, Calabria'dan ayrıldığı zaman geride bıraktığı altmış Norman askerini de öldürdüler. Guiscard, Calabria'nın idaresini ona verdi ve askeri bakımdan da destekledi (Malaterra, 2008, s. 71-73). Böylelikle Normanlar, Sicilya üzerine atılmadan önce kendi aralarında birlik sağlamayı başardıkları gibi güney İtalya'daki durumlarını da sağlamlaştırmış oldular. Bundan sonrasında Roger, Sicilya üzerine odaklanabilirdi.

Kuzey Afrika'da Müslümanlar arasındaki ihtilaflar, Abbasi-Fatımî çekişmesi gibi nedenlerden dolayı Sicilya ve Güney İtalya'da Normanlar ve İtalyan şehir devletlerinin Müslümanlar karşısında güç kazanmaya başladıkları bir döneme girilmişti. Sicilya, Güney İtalya Normanları tarafından 1062 yılında yaptıkları saldırı ile kademeli olarak Normanların egemenliği altına girdi (O'Connell & Dursteler, 2019, s. 169). Roger'un Sicilya'ya saldırısından evvelde Pisa ve Cenova Sicilya Müslümanları ile temasta bulunuyorlardı. Ticaret yapmaya gayret etseler de pek hoş karşılanmıyorlar ya da her an Müslüman korsanların saldırılarına maruz kalabiliyorlardı. Normanların Sicilya üzerinde henüz başlayan istilalarını bu nedenle kendileri için bir fırsat olarak görmüş olmalı. Elbette ki Sicilya'ya olan ilgileri bir merak değildi. Sicilya'nın onlar için güvenli ve ticaret yapabilecekleri en azından buna samimi bir şekilde müsaade alabilecekleri bir Sicilya olmasını arzuluyorlardı. Bu nedenle Roger'un Sicilya üzerine düzenlemiş olduğu seferi yakından takip ediyorlardı. Bununla da yetinmeyerek Roger'a askeri olarak destek vermek istediler (Malaterra, 2008, s. 111). Pisa bu işin öncüsü oldu.

Pisalı tüccarlar özellikle Palermo limanında uzun zamandır ticari nedenlerden dolayı bulunuyorlardı (Abulafia, 2000, s. 6). Yukarıda izah ettiğimiz nedenlerden dolayı Müslümanlara karşı durum lehlerine geliyordu. Bu nedenle Normanlardan daha iyi tanıdıkları Palermo'yu kendilerine hedef olarak seçmişlerdi. Roger'u Sicilya'nın başkenti konumunda bulunan Palermo'ya gelerek kenti karadan kuşatmasını istediler. Bunun için de Roger'a bir elçi gönderdiler. Kendileri deniz üzerinden saldırı için ondan bu saldırı için şövalyelerini göndermesini talep ettiler (Amari, 1868, s. 101). Ancak Pisalılar bu kuşatmanın sonunda adaya hâkim olmak gibi bir düşünce içerisinde değillerdi. Amaçları Akdeniz ticaretindeki etkinliklerini artırmaktı. Onlar bu durumu bir fırsat olarak değerlendirmek istiyorlar ve üzerlerindeki Müslüman denizcilerin baskısını sonlandırmayı amaçlıyorlardı. Pisalılar Sicilya'nın kuzeyindeki Val Demone'de bir limana gelerek demirlediler (Malaterra, 2008, s. 111). Pisalıların Val Demone bölgesini tercih etmelerinin nedeni bu bölgenin Sicilya'nın kuzey tarafını içine almasıydı. Bu bölgenin Sicilya'nın diğer taraflarına oranla Hıristiyan nüfusunun fazla oluşu ve İtalya ana karası ile konumu nedeniyle de daha fazla ilişki içinde olmasının sağladığı avantaj olmalıdır. Güney tarafının ise Afrika kıyılarıyla olan temasları ve mevcut yakınlığı karşısında istilanın olağan seyrine göre de beklenen durumdu.

Roger, bu sırada Troina'da bulunuyordu. Ancak Roger'u bu öneriyi geri çevirmek durumundaydı. Palermo'yu kuşatmak için yeterli askeri kuvveti yoktu. Pisalılara haber göndererek bir süre beklemelerini istedi. Pisalılar ise elde edecekleri ticari imtiyazları ve yeni hakimlerden görecekları takdiri düşünmüş olsalar gerek Roger'u beklemeden Palermo'ya saldırmaya karar verdiler. Palermo limanına doğru yelken açtılar. Kısa süre sonra Palermo limanı önünde beliren Pisalılar, liman girişindeki demir zinciri kesip Palermo limanına girerek burada bekleyen değerli yükleriyle Müslümanlara ait gemileri ele geçirdiler. Ancak şehri teslim almayı başaramadılar (Malaterra, 2008, s. 112) (Heyd, 2000, s. 134) (Loud, 2013, s. 157). Karada kendileri için sonunda başarı elde edemeyecekleri bir direnişin olacağını biliyor almalıydılar. Yani karada savaşmak ya da Palermo'yu gerçekten ele geçirmek için gelmedikleri anlaşılıyor. Kont Roger'dan süvari desteği istemelerinin nedeni de böylelikle anlaşılıyor. Nitekim Malaterra; "bunun büyük bir başarı olduğunu düşünüp-bu tür insanların yapmaya alışkın olduğu gibi- Pisa'ya geri döndüler." (Malaterra, 2008, s. 112). Pisa Katedralinde bu seferin 1063 yılında gerçekleştiğine dair bir kitabe vardır. Pisa Katedrali, Müslümanlara karşı düzenledikleri seferlerde yağlamadıkları değerli eşyalar ile süslenmişti (Amari, 1868, s. 103). Belki de Müslümanlar karşısında uzun zamandır hissettikleri acizlik ve kıskançlığın vermiş olduğu hırsla bir gösterişi sergiliyorlardı (Abulafia, 2000, s. 6) (Pirenne, 2014, s. 40). Her ne kadar Palermo'ya bu yağmayı Pisalılar yapmış olsa da diğer İtalyan kentleri de bu seferden sonraki yıllarda Norman idaresi altına girecek olan Sicilya'da

kendilerine yer buldular. Sicilya'nın Hıristiyanların eline geçmesi ve ilerleyen zamanlarda Sicilya krallığının güçlenmesi onların Sicilya'da ticaret yapmalarının önünü açmış oldu.

Pisa'nın dışında Sicilya'da Norman istilası devam ederken Normanlarla temasta olan bir diğer İtalyan kenti ise Amalfi idi. Güney İtalya'da hakimiyet alanlarını genişleten Normanların Sicilya'daki istilasının başarılı olması için anakaradaki otoritelerinin sağlamlaşması gerekiyordu. Normanlar, kendilerine boyun eğmen düşmanlarına karşı mücadele ederken aile içerisinde de isyanlarla karşılaştılar. Salerno şehrinin Prensi; Guiscard'ın eşi Sichelgiata'nın kardeşi Gusilf bunlardan biri idi. Gusilf, Robert Guiscard'ın otoritesi altına girmek istemiyor ve ona karşı çıkıyordu (Malaterra, 2008, s. 134).

Robert Guiscard, Salerno'yu ele geçirmek istiyordu. Bunun için politik bir yola başvurdu ve Capua Dük'ü Richard'ın desteğini sağladı. Hedefinde olan Salerno Prensi Gusilf'e hissettirmeden hazırlıklarını yaptı. Bunun için Gusilf'e karşı hasmane duygular içinde olan Amalfililer'den destek almayı da ihmal etmedi. Daha önce Gusilf ve babası Amalfi'ye saldırmışlardı ve onlara büyük zararlar vermişlerdi. Gusilf'in babası bu saldırıda hayatını kaybetmişti. Amalfililer Gusilf'in babasının intikamını almak için kendilerine tekrar saldırmasından endişe ediyorlardı. Dük Guiscard, Salerno'yu kuşatmadan önce onlardan askeri destek talep etti. Verecekleri desteğe karşılık onları koruyacağına dair garanti vermesinden başka Amalfi, bu şekilde Robert Guiscard ve ardıllarının egemenliği altına girmiş oluyordu. Robert Guiscard, Amalfi'ye gitmek için yola çıktı. Ancak ordusunun bir kısmını Salerno üzerine gönderdi. Amalfi'ye varınca bu antlaşma sağlanmış oldu. Guiscard, derhal şehrin savunması için dört kale inşa edilmesini sağladı. Antlaşma gereğince Amalfililer'den aldığı destekle birlikte Salerno'yu ele geçirmek için harekete geçti. Salerno üzerine hareket eden bu ordunun bir kısmı da deniz üzerinden geliyordu ki bu donanma desteğinin Amalfi'den sağlandığı anlaşılıyor (Malaterra, 2008, s. 135). Aslına bakılırsa Amalfiler için fazla bir seçenek de yoktu ve Gusilf'den korktukları kadar Normanlardan da korkuyorlardı. Diğer taraftan denizlerde gemilerini yüzdürmek istiyorlarsa Normanlarla mecburen iyi ilişkiler kurmaları gerekecekti. Sonuçta tüm bu nedenlerden dolayı Amalfililer, Robert Guiscard'a destek verdiler. Pisalılar için de Gusilf hasım durumundaydı. Pisalılar da Normanların Salerno'ya karşı tavırlarını bu nedenle onaylamışlardı (Loud, 2013, s. 199). Amalfi ve Pisa böylelikle aynı tarafta durmayı tercih etmişlerdi.

Robert Guiscard, Amalfi'den almış olduğu destekle birlikte Salerno'yu kuşattı. Kuşatma oldukça katı bir hal aldı. Açlıkla karşı karşıya kalan Salerno halkı şehirde bulunan kedi, köpek ve hatta sıçanları dahi yakalayıp yemek zorunda kaldılar (Malaterra, 2008, s. 135). Normanların şehir kuşatmalarında oldukça başarılı ve azimli olduklarını biliyoruz. Gerek Avrupa'da gerekse de Haçlı seferlerinde Norman şövalyeleri bu konuda başarılı birçok kuşatmada bulunmuşlardı. Birinci Haçlı seferinde Bohemond'un Antakya kuşatmasındaki başarısı malumdur. Kuşatma koşulları karşısında sefalet düşen Salerno daha fazla dayanamadı ve şehir teslim oldu (1072). Robert Guiscard, Gusilf'i eşinden dolayı affetti ve şehri güven içinde terk etmesi için ona izin verdi (Malaterra, 2008, s. 136). Guiscard, Amalfi'den almış olduğu destekle birlikte Salerno'yu dize getirmeyi başarmıştı. Özellikle deniz tarafından kuşatmanın yapılmasında Amalfi donanmasının verdiği destek önemliydi. Amalfi ise hem hasımlarına karşı korunmuştu hem de Normanlarla müttefik olmasının sağlayacağı siyasi ve ekonomik maksimum faydayı düşünmüştü.

Sicilya, Müslümanların adaya hâkim olduğu süre içinde oldukça müreffeh bir duruma yaşamıştı. Doğu kökenli zirai ürünler Sicilya'ya kazandırılmış ve bunlara dayalı sanayi çeşitleri gelişmişti. Akdeniz'in ortasında bulunan Sicilya, onlar için hem Pazar hem de orada yalnız doğuda bulabilecekleri birçok malı kolaylıkla alabilecekleri bir yer olmuştur. Gelecekte Pisa ve Cenova'yı Venedik ve Amalfi de takip ettiler. Papa'nın desteğini alarak yeni Sicilya Norman Krallığında kendilerine işletmeler açıp ticaret ağlarını büyüttüler (Heyd, 2000, s. 135). Sicilya ve Güney İtalya'nın Normanlar tarafından istilası karşısında almış oldukları destekleyici tavır onların denizlerdeki faaliyetlerinin Normanlar tarafından hoş karşılanmasına imkân verdi (Loud, 2013) (O'Connel & Dursteler, 2019, s. 169). Bundan aldıkları cesaretle ve Normanların müttefiki olarak Akdeniz'de etkin olmaya başladılar. Amalfililer Müslümanların egemen olduğu dönemlerde onlarla ticaret yapmışlardı (Loud, 2013, s. 13). Ancak iktidar bakımından değişen kim olursa olsun İtalyan tüccar şehirleri için kayıptan öte yeni bir fırsat olarak değerlendiriliyordu.

Zîrî Emiri Muiz b. Bâdis'in Fatımiler'den ayrılıp Abbasi Halifesi'nden yana tavır almasıyla birlikte İfrikiyye'de kargaşa başlamış oldu. Bu durum Zîrîlerin de çöküşüne neden olacaktı. Nitekim Pisa ve Cenova'nın Muiz'den sonra yerine geçen oğlu Temim b. Muiz döneminde 1087 yılında Mehdiye üzerine saldırıları gerçekleşti. Bu saldırının organizasyonunda Papa III. Viktor öncülük yaptı ve saldırıyı gerçekleştiren donanmanın komutasını Amalfi Pantaleon'a verdi. Bu saldırı öncesinde Pisalılar ve Cenovalılar Papa'yı Roma'da ziyaret ettiler. Papa, Müslümanlara karşı yapılacak bu saldırı için onları teşvik etti. Dahası bu saldırıyı kutsadı. Papa tarafından kutsanmış bu sefer aslında bir Haçlı seferiydi (Paine, 2023, s. 319) (Abulafia, 2000, s. 8). Bu nedenle Papa Urbanus'un Haçlı çağrısı yapmadan yıllar önce hem Sicilya hem de Tunus üzerine yapılan seferler Haçlı seferleri olarak kabul edilebilir (Bradford, 2004, s. 262). Önce Sicilya sonra Tunus Haçlı seferlerine maruz kaldılar. Emir Temim'in kendi ülkesindeki isyanlarla meşgul olurken İtalyanlarla mücadele etmesi mümkün görünmüyordu (Amari, 1868, s. 170). Bu nedenle; Cenova ve Pisa ile onlara 100 bin dinar veya buna yakın bir miktarı ödemek, bir daha onların topraklarına saldırmamak ve esir aldıklarını salıvermek karşılığında antlaşma yaptı (Malaterra, 2008, s. 179) (Abulafia, 2000, s. 7) (Adıgüzel, 2013, s. 461). Pisalılar, bu saldırıyı gerçekleştirdiklerinde Sicilya'ya önemli ölçüde hakimiyet sağlamış olan Roger'a haber gönderdiler ve eğer isterse ele geçirdikleri yerleri onun egemenliğine bırakmayı teklif ettiler. Ancak Roger, daha önce Emir Temim ile saldırmazlık antlaşması yapmıştı ve bu antlaşmayı bozmak istemiyordu (Malaterra, 2008, s. 179). Bu nedenle Pisalılara olumsuz cevap verdi. Böylelikle Cenova ve Pisa daha önce kendilerine defalarca saldıran Kuzey Afrika Müslümanlarına karşı üstün duruma geçmiş oldular. Emir Temim, Cenova ve Pisalılarının ticaret yapmalarına ve kendi mallarını burada satmalarına izin verdi (Abu-Lughod, 2020, s. 161) (Heyd, 2000, s. 133). Cenova ve Pisa Akdeniz'de kendileri için iyi bir fırsat yakalamış oldular. Fakat Temimden sonra yerine geçen oğlu Yahya döneminde yeniden Cenova ve Pisa üzerine Zîrîlerin saldırıları olacaktı. Hatta Sicilya, Normanların eline geçtikten sonra II. Roger'un idaresindeyken adaya saldıracaklar ve Sicilya Normanları ile kendi sonlarını da getiren çetin bir mücadeleye gireceklerdi.

Bu dönemde kendini göstermeye başlayan diğer bir İtalyan şehir devleti ise Venedik oldu. Robert Guiscard'ın Bizans üzerine yönettği saldırısı karşısında hali hazırda Adriyatik denizine sıkışmış olduğunun da farkında olarak Normanlara karşı Bizans ile ittifak yaptı. Bunun için diğer İtalyan şehirlerinin aksine Normanlara karşı çıkararak Akdeniz ticaretinde Bizans'ın egemen olduğu her yere girmeyi başardı. İtalya Normanlarına karşı Bizans donanmasına yardım etmek suretiyle Adriyatik'i Norman egemenliğine girmesine izin vermediler. Ayrıca Bizans'a yapılan bu yardım karşılıksız da değildi (O'Connell & Dursteler, 2019, s. 170). 1082 yılında, Venedikliler, bu mücadele öncesinde varmış oldukları antlaşma gereğince İmparator Aleksios'tan ticari imtiyaz ve gümrük ücretlerinden muafiyet almayı başardılar. Altın Boğa fermanı olarak bilenen bu imtiyaz belgesi ile Bizans sınırlarının tamamında ve elbette ki başkent İstanbul'da özgürce ticaret yapabileceklerdi (Paine, 2023, s. 318) (Abu-Lughod, 2020, s. 164). Venedik, Adriyatik içine sıkışıp kalmak yerine geleceğin büyük ticaret imparatorluğunu inşa etmiş oldu (Nicol, 2000, s. 57).

Venedik, Bizans'ın tebaası olarak Norman istilasına kadar varlığını sürdürmüştü. Venedik Doge'leri İmparatorun valisi olarak görev yapıyor atamalarında imparatorluğun onayını alıyorlardı. Bu durum Venedikliler tarafından kabul ediliyor ve yadsınmıyordu. Adriyatik denizinde var olmak için 12. yüzyıla girerken hala Bizans'ın olurluğu ihtiyaç duyuyordu. Çünkü Adriyatik, o dönemde bir Bizans deniziydi. Buna karşı Sicilyalı Müslümanlar karşı çıkmışlardı. Onları Normanlar takip etti. Robert Guiscard, Güney İtalya ve henüz ele geçirmeye başladıkları Sicilya için Adriyatik'i kontrol altına almalıydı. Bununla da yetinmeyerek Balkanlar üzerinden Bizans'ın kalbine Constantinople'ye gitmeyi hedefliyordu. Üstelik Normanları Bizans'a karşı Papalık destekliyordu.

Venedik, Bizans ile bağlarının da ötesinde kendisinin var veya yok olma mücadelesine dönüşecek bir süreçle karşı karşıya olduğunu anlamış olmalıydı. Normanların Adriyatik'te olası bir üstünlüğü, Venedik için kıyametin ta kendisi olurdu. Bizans içinse Balkanları kaybedilmesi muhtemel olacak ve Balkanlar üzerinden başkent Constantinople'ye ulaşmaları demektir. (Nicol, 2000, s. 61). Bu nedenle Robert Guiscard'ın Bizans üzerine başlattığı saldırıyı Adriyatik'te sonlandırmak için Bizans'tan

gelen talepleri derhal ve gönüllü olarak Venedik kabul etti. Bununla beraber bu durumdan bile fayda çıkarmayı başardı.

1080 yılının temmuz ayında Bizans İmparatoru III. Nikephoros, papa tarafından aforoz edildi. Kendinden önceki İmparator VII. Mikhail'in haksız yere tahtından edildiği ve İmparatorluğun gasp edildiğini ileri süren Papa Bizans'ın adalet bulması için Robert Guiscard'ı kutsal bir sefer ile görevlendirdi. Papa ile kısa süre önce arası açık olan Robert Guiscard, böylelikle ilişkilerini papanın sadık bir adamı olarak kurmuş oldu (Malaterra, 2008, s. 163) (Takayama, 2004, s. 60). Venedik tabii olarak bu gelişmelerden oldukça endişeleniyordu. Çünkü Güney İtalya'dan Constantinople'ye giden yol antik dönemden beri kullanılmakta olan Bari veya Birindisi limanlarından hareketle Adriyatik'i aşarak Arnavutluk kıyılarında Durazzo limanına (Draç) ulaşılabirdi. Karada ise Selanik üzerinden yürümek suretiyle Constantinople'ye varılırdı. Normanların bu harekate başlaması demek Venedik'in artık Adriyatik'te gemilerini yüzdürememesi demekti. Birçok limanında ticaret yaptığı Bizans'ın her an son bulması ihtimali de onları endişeye sevk etmeye yetti (Paine, 2023, s. 318). Bu arada Bizans'ta askeri desteği de arkasına alan Aleksios Komnenos imparator olmuştu. Yeni imparator Bizans'ın içinde bulunduğu durumun farkında olarak doğuda Selçuklu Türklerinin batıda ise Norman tehdidinin baskısı altındaydı.

Normanlar, Guiscard'ın liderliğinde Korfu adasını teslim almayı başardılar. Bunun üzerine Aleksios, Venedik Doge'u Domenico Silvio'ya elçi göndererek Durazzo'ya müdahale etmesini istedi (Komnena, 1996, s. 133). Venedik, derhal hareket geçerek Norman donanmasını Durazzo'dan çıkarmayı başardı. Fakat Norman askerleri kara üzerinden ilerlemeyi başardılar (Komnena, 1996, s. 134). 1082 yılının şubat ayında Durazzo Normanların eline geçti (Nicol, 2000, s. 55). Bu sırada Guiscard İtalya'ya dönmek zorunda kaldı. Papa onu Almanların saldırısına karşı koymasını için çağırıyordu (Takayama, 2004, s. 60). Venedikliler, 1084 yılının baharında Normanları buradan çıkarmayı başardılar (Zonaras, 2008, s. 164). Fakat 150 gemiden oluşan yeni bir Norman donanması tekrar bölgeye geldi. Bizans ve Venedik ortak donanması büyük bir mücadelenin ardından Normanlara yenildi (Komnena, 1996, s. 186). Fakat bu Norman zaferi kalıcı olmadı. 1085 yılının temmuz ayında Guiscard bölgede ortaya çıkan bir salgına yakalanarak öldü (Malaterra, 2008, s. 171) (Takayama, 2004, s. 60). Oğlu Bohemond da bu salgına yakalandı ve tedavi olmak için ülkesine geri çekildi. Böylelikle Bizans ve Venedik için tehlike ortadan kalkmış oldu (Nicol, 2000, s. 56). Fakat Venedikliler için bu desteğin büyük bir maliyeti olmuştu. Venedik Bizans ile daha önce yapmış olduğu antlaşmada kendisine vaat edilen her maddeyi hak etmiş oluyordu. Bizans'ın kendisi de artık Venedik'e olan ihtiyacının farkına varmıştı. Kader birliği yapmak mecburiyetindeydiler.

Bu farkındalığın daha Aleksios'un Bizans taktına çıktığı andan itibaren İmparator tarafından kabullenildiği anlaşılıyor. Normanların Adriyatik dışındaki başarıları ve Adriyatik üzerinden hem Venedik hem de Bizans için oluşturduğu stratejik tehlike, Venedik ve Bizans için birlikte hareket etme zorunluluğu doğuruyordu. Fakat Venedik, Norman tehlikesinin kendisi için olan kısmından öte Bizans için oluşturduğu tehlikeyi iyi manipüle ederek İtalyan Tüccar devleriyle arasındaki ticaret savaşlarına karşı kullanmayı bildi. Çok yerinde bir öngörü ile bu harekate katılmadan önce Bizans İmparatorundan yapılan antlaşma ile eşsiz bir ticaret iltiması kazandı (1082) (Paine, 2023, s. 318). Elbette bu tek taraflı verilen bir lütuftu. Yani bu lütfu yapan imparator daha sonra bu lütfundan vazgeçebilirdi. Venedik'e verilen belge yalnızca imparatorun oluruyla imzalanmıştı. Venedik bu belgede taraf olarak değil İmparatorun sadık tebaası olarak yer almıştı. Fakat İmparator Venediklileri onore ederek Doge'a birçok unvan verdi. Bundan böyle Venedik Doge'u, İmparatorun sonraki en büyük unvanlardan biri olan "Protosebastos" unvanını kullanacaktı (Komnena, 1996, s. 186). İmparator tarafından Venediklilere bahşedilenler ise şöyleydi:

"1- Yıllık yirmi Poundluk (altın sikke olarak) bir fon, kendi uygun gördükleri kiliselere dağıtılacaktır.

2- Doge, yüklü bir miktar ile "protosebastos" unvanıyla onurlandırılacak; üstelik bu onur Bizans'taki gibi yalnızca "ad personam" olmayacaktır. Kalıtsal olacak haleflerine de kalacaktır.

3- Grado patriği ve halefleri aynı şekilde yirmi poundluk bir yıllık tahsisat alacaklar ve “hypertimos” ya da en saygın unvanla onurlandırılacaklardı.

4- Venedik'teki San Marco kilisesi her yıl Konstantinopolis'te ve imparatorlukta bulunan Amalfili tüccarların sahip oldukları kuruluşların her birinden üç altın alacaklardı.

5- Yahudi kapısından Vigla'ya (Gözetleme kapısı) kadar uzanan bölgenin her yerine serbestçe giriş çıkış hakkı ve Altın Boynuz'daki (Haliç) depoları ve iskeleleriyle birlikte Konstantinopolis'in Perama adlı Pazar yerinde bir dizi dükkân, imalathane ve ev Venediklilere tahsis edilecek; buna ek olarak, halihazırda Venediklilere verilmiş olan Aziz Akindynos Kilisesi'ne yanındaki ekmek fırınının yıllık geliri tahsis edilecekti.

6- Ayrıca Durazzo'daki kilise, orada İmparatorluk donanması için depo edilen malzemeler dışında tüm mülkü ve gelirleriyle Venediklilere verilecekti.

7- İmparator, Venedikli tüccara imparatorluğun her yerinde hazinesine ödenecek her türlü vergi, harç ya da resimden muaf olarak ticaret yapma hakkını vermektedir. Kentlerin adı ve Venediklilerin muaf tutuldukları vergilerin adları ile yetkisinden bağımsız oldukları gümrük memurlarının unvanlarıyla birlikte sıralanıyordu.

8- Bu muafiyetler, imparatora karşı iyi niyetlerini kanıtlamış ve ona ve haleflerine bundan sonra da bütün güçleriyle hizmet etmeye söz vermiş olan Venediklilere, imparatorun gerçek hizmetkârı oldukları için veriliyordu. Bu sebeple hiç kimse, sivil yurttaş, kilise ya da manastır, sözü geçen depolar ve iskeleler önceden başkasına verilmiş olsalar bile, Konstantinopolis'te onlara verilen mülklere ilişkin haklarını sorgulamayacaktı. Bunların Venediklilere bağışlanması geri çevrilemez ve ihlal edilemez nitelikteydi ve bir “Praktikon” a, yani zamanı geldiğinde imparatorluk kayıtlarına geçecek olan kadastraya kaydedilecekti.

9- Bu fermanın hükümlerini ihlal eden herkes içişleri bakanlığına kesinlikle 5 altın liranın yanı sıra, Venediklilerden zorla aldığı malların 5 katı kadar ceza ödeyecekti.” (Nicol, 2000, s. 58-59)

Bu metin içerisinde yer alan maddelerin kaydını Anna Komnena Aleksiad'ta tutmuştu (Komnena, 1996, s. 186). Bu belge, Venedik için büyük bir kazanç oldu. Normanlara karşı Venedik'in kendi çıkarlarını korumak için Bizans ile aynı safta yer alması büyük bir şanstı. Normanlar için ise Venedik, Bizans'ı belki de ele geçirecekleri bir projede önlerine çıkan en büyük engel olmuştu.

Normanlar için Güney İtalya'nın doğusu ve batısındaki denklemler farklı olmuştu. İtalyan tüccar şehir devletlerinin konumlarını ise Normanlarla kuracakları ilişkiler belirleyecekti. Venedik, Bizans'tan almış olduğu bu büyük toleranstan sonuna kadar yararlanacaktı (Turan, 2000, s. 23). Dahası Bizans'ın Venedik'e hep ihtiyacı olacaktı. Birinci Haçlı seferiyle Bizans yeniden Venedik'e ihtiyaç duydu. Aleksios, Venedik'i sadık bir müttefik fakat aynı zamanda ona vermiş olduklarını hakketmiş olduğuna dair inancını koruması için Venedik'in hizmetlerinin devamının beklentisi içindeydi (Abulafia, 2000, s. 2-9). Venedik ise; Norman tehdidinin Bizans açısından sürdüğünün bilince olarak kendini hiç hissetmediği kadar güçlü hissediyordu. Dahası o da Bizans'ın gücünden Normanlar ve diğer İtalyan kentlerine karşı yararlanıyordu. Venedik'in elde ettiği psikolojik üstünlük ilerde çekinmeden topraklarına saldırmasına cesaret verecekti (Turan, 2000, s. 23).

SONUÇ

Normanların Robert Guiscard ve kardeşi Roger liderliğinde Güney İtalya ve Sicilya'da sürdürdükleri istilânın sonucunda müstakil bir krallık kurmayı planladıklarını söylemek mümkün olmayabilir. Hangi motivasyonla olmuş olursa olsun Apulai ve Calabria'daki hakimiyet alanlarını genişleterek bölgenin konjonktüründe etkin bir konuma yükseldiler (Goff, 2017, s. 88) (Tilly, 2001, s. 57-58). Her koşulda geçilen aşamaların korunması ve yeni bir statüko için bölgesel aktörlerin göz ardı edilmemesi gerekiyordu. Nitekim Normanlar, adadaki Müslümanlar ve Rumlara da bu nedenle ihtiyaç duymuşlardı (Granara, 2024, s. 113). Akdeniz'de giderek artan ticaret potansiyeli ise İtalyan şehir

devletlerinin aracılığına ihtiyaç duymalarına neden olacaktı. Müslümanların adaya kazandırdıkları ile Sicilya'nın elverişli konumu ve aynı zamanda üreten bir ülke olması nedeniyle Normanların iktidarı dikkat çekiciydi. Bu konuda Normanların istekli olduğunu söylemek mümkündür. Fransa ve İspanya'nın Sicilya'ya olan ilgilerinin Sicilya'nın eşsiz konumunu kullanmak ve ticaret açısından yararlanmak olduğunu söyleyebiliriz. Buna karşın İtalyan şehir devletlerinin devamlı surette Sicilya üzerinde temaslarının olduğunu anlıyoruz. Messina'nın tüccarları Sicilya'nın bu durumdan çoğu zaman mustarip de olmuşlardır (Tilly, 2001, s. 109). Sık sık saldırılara maruz kalması kentin istikrarına olumsuz etki ediyordu. Fakat güney İtalya ve Sicilya'da Normanlar üzerinden gelişen monarşi, İtalya'nın Kuzeyindeki gibi kent devletlerinin doğup gelişmesine engel olmuştur (Dean & Waley, 2014, s. 12). Bu durum güneyde kentlerin bireysel olarak bağımsız var olmalarının önünü tıkamıştır. Diğer taraftan Kuzey Afrika üzerinden oluşacak tehditlere tek başlarına karşı koymaları pek de mümkün olmayabilirdi. Bu noktada bağımsız olmayı istemekten öte coğrafi konumlarının onlara dayattığı bir zamanı yaşıyorlardı. Kendi ticari ilişkilerini kurmayı başarmış olmanın yanı sıra Normanlar da Kuzeydeki İtalyan şehir devletlerinin ticaret ağlarına da ihtiyaç duymuşlardı.

Güney İtalya-Sicilya halkının ve yerel feodal beylerin idare tarzı, bölge üzerindeki aktörlerin belirlenmesinde etken olmuştur. Dışarıdan gelen bu aktörlerin Sicilya üzerindeki idarelerinde yerel karakterli aristokrasinin ve memurların yerine kendilerine bağlı derebeylerin varlığı ticaretin dışarıya bağımlı hale gelmesine neden oldu. Nitekim Pisa, Cenova, Amalfi ve Venedik Sicilya ticaretine hâkim oldular (Tilly, 2001, s. 244). Sicilya ticaretinin üzerinde dış aktörler yüz yıllar boyunca bu etkilerini sürdürdüler. Bunun İtalyan anakarasındaki isimler olması ise Sicilya için ayrı bir meseledir. Sicilya bu durumda onlar tarafından sömürülmüş görünüyor. Sicilya, Roma'nın çökmesinden sonra İtalyan olmayan ve kesintisiz olarak birbirlerini takip eden iktidarların egemenliği altında kaldı (Goff, 2017, s. 88). Bizans, Müslümanlar, Normanlar, Almanlar, Fransızlar ve İspanyollar.

Yabancıların Sicilya egemenliği ve iktidar değişiklikleri her defasında yeni siyasi ve ekonomik güçler doğurdu (Granara, 2024, s. 89). Pisa, Venedik, Cenova ve Amalfi bölgedeki değişimi yakından takip ediyorlardı. Özellikle Pisa, Cenova ve Venedik siyasi ve dini rüzgâr değişimlerinin hangi yöne eseceğini anlamak için temkinli ama birer iyi gözlemciydiler (Dean & Waley, 2014, s. 8). Normanların yayılmacı politikasına Cenova ve Pisa destek verirken Venedik, kendisinin aleyhine olan bu istilaya karşı Bizans ile hareket ederek en azından kendi egemenlik alanına sokmamak için Normanlarla mücadele etmişti. Bununla birlikte I. Haçlı seferinin başarısının getirdiği kazançların farkında olarak haçlılar ile yakın ilişkiler kurmayı hepsi tercih etti. Burada İtalyan kentlerinin Haçlı ruhundan öte ekonomik ve siyasi çıkarlarından yana savaşa katılmayı tercih edip etmemeye karar vermişlerdir diyebiliriz. Artık Avrupa'da sınırlar değişken olmasına rağmen çıkarların sınırları belirginleşiyordu. "casus belli" kavramını dinsel fanatizmin belirlediği bir dönem olarak bu zamanları iddia eden modern araştırmacılara da tesadüf ediyoruz (Bradford, 2004, s. 263). Ancak gerçekte maddi çıkar ve beklentiler İtalyanlar için "casus belli" ilanı adına belirleyiciydi. Kuzey İtalya'nın denizci kentleri kararlı, azimli ve öngörülü tüccarlardı. İtalyanlar, Akdeniz'deki kadim komşuları olan Kartaca ve Fenikelilerden çok daha başarılı oldular. Cenova ve Venedik özellikle her açıdan onlardan daha gösterişli ve daha zengin olmayı başardılar (Paine, 2023, s. 316). Onların yükselişi 11. yüzyılın sonları itibarıyla başladı ve Haçlılar ile devam etti Bizans'ın diplomasisi ile kalıcı oldu.

Kaynakça

- Abulafia, D. (2000). *Mediterranean Encounters, Economics, Religious, Political, 1100-1550*. Suffolk: Variorum .
- Abu-Lughod, J. (2020). *Avrupa Hegemonyasından Önce 1250-1350 Yılları Arasında Dünya Sistemi*. (C. Mavituna, Çev.) İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.

- Adıgüzel, C. E. (2013). Zirîler. *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 44, s. 460-462). içinde İstanbul : TDV .
- Amari, M. (1868). *Storia dei Muslumani di Sicilia* (Cilt 3). Firenze.
- Anonim. (1857). Tarihu Cezireti'is- Sıkilliyye. M. Amari içinde, *Biblioteca Arabo-Seculo*. Lipsia.
- Bradford, E. (2004). *Akdeniz (Bir denizin portresi)* . (A. Fethi, Çev.) İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Dean, D., & Waley, T. (2014). *İtalyan Şehir Cumhuriyetleri*. (H. Çalışkan, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Goff, J. L. (2017). *Avrupa'nın Doğuşu*. (M. T. Binder, Çev.) İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Granara, W. (2024). *Müslüman Sicilya'yı Anlamak*. (B. Çelikcan, Çev.) İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Heyd, W. (2000). *Yakındoğu Ticaret Tarihi*. (E. Z. Karal, Dü.) Ankara: TTK.
- Işıltan, F. (1988). Sicilya. *İslam Ansiklopedisi* (s. 590-591). içinde MEB.
- İbnü'l-Esir. (1986). *el-Kâmil fi't-Târih, İslâm Tarihi*, (Cilt 10). (A. Özaydın, & A. Ağırakça, Dü) İstanbul: Bahar Yayınları.
- Johns, J. (2002). *The Arabic Administration in Norman Sicily: The Royal Diwan*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Komnena, A. (1996). *Aleksiad*. (B. Umar, Çev.) İstanbul : İnkılap Kitapevi.
- Loud, G. (2013). *The Age Robert Guiscard*. New York: Routledge.
- Malaterra, G. (2008). *The Deeds of Count Roger Of Calabria and Sicily and of His Brother Duke Robert Guiscard*. (K. B. Wolf, Dü.) Michegan: Michegan University Press.
- Moreno, M. (2007, ocak). Sicilya'da Müslümanlar. (A. B.-A. Çelik, Dü.) *Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, V(1), 165-229.
- Nicol, D. M. (2000). *Bizans ve Venedik Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine*. (G. Ç. Güven, Çev.) İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- O'Connel, M., & Dursteler, E. R. (2019). *Akdeniz Medeniyetleri, Roma İmparatorluğu'nun Çöküşünden Napolyon'un Yükselişine*. (B. Leblebicioğlu, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Ozaydın, A. (1988). Ağlebiler. *İslam Ansiklopedisi* (s. 475-478). içinde İstanbul: TDV.
- Paine, L. (2023). *Deniz ve Uygarlık*. (N. Elhüseyini, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Pirenne, H. (2014). *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyaşl Tarihi*. (U. Kocabaşoğlu, Çev.) İstanbul: İlteşim Yayınları.
- Takayama, H. (2004). Law and Monarchy in the South. D. Abulafia (Dü.) içinde, *Italy in the Central Middle Ages* (s. 58-81). New York: Oxford University Press.
- Tilly, C. (2001). *Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu*. (K. Emiroğlu, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Triani, R. (1996). Sıkilliya, History on Culture. *Encyclopedia of Islam*, IX, 582-589.
- Turan, Ş. (2000). *Türkiye-İtalya İlişkileri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Wyrzten, J. D. (2006). Aglabids. *Medieval Islamic Civilization Ancylopedia* (s. 19-20). içinde New York.
- Zonaras, İ. (2008). *Tarihlerin Özeti*. (B. Umar, Çev.) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.